

Кузь А. В.
студентка групи СР-41
факультету педагогіки і психології
ТНПУ ім. В. Гнатюка

Олійник Г. М., к. п. н., доцент кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Актуальність теми дослідження. Соціальна робота, за своєю суттю, є гнучкою професією. Репертуар її форм, методів та технологій постійно оновлюється. Розвиток ідей інформаційного суспільства та відповідних інформаційних засобів також зумовив осучаснення практики соціальної роботи.

Економічні перетворення, що відбуваються на сучасному етапі становлення української державності, а також процеси демократизації та розбудови громадянського суспільства, супроводжуються трансформацією суспільного життя, змінами в соціальній сфері. Нові суспільно-економічні відносини значною мірою впливають на формування соціальної політики, діяльність різних соціальних інститутів.

Для успішного соціального розвитку суспільства, розвитку ідей правової держави, де висуваються соціальні пріоритети на перший план і створюються рівні можливості для всіх громадян, в умовах сьогодення дуже важливо зосередити увагу на вирішенні проблем забезпечення соціальних гарантій і соціального захисту населення, створенні можливостей для адаптації незахищених верств в соціальному середовищі: сім'ї, шкільному колективі, територіальній громаді, суспільстві. Ці завдання можуть бути успішно вирішені лише за умови створення дієвих та ефективних у своїй діяльності соціальних служб, активної участі в соціальній роботі фахівців соціальної сфери

та власне користувачів соціальних послуг [3]. Інформаційні технології є невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Інформаційні технології, ІТ – сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації в інтересах її користувачів [5].

Метою статті є розкриття теоретичних основ використання нових інформаційних технологій у діяльності соціального працівника.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні відбуваються суттєві зміни в соціокультурних реаліях, зумовлені впровадженням нових інформаційних технологій у суспільне життя. Інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою впливають на подальший економічний та суспільний розвиток людства. Це обумовлює необхідність всебічного вивчення надсучасних інформаційних технологій, комунікації, осмислення трансформаційних процесів, що відбуваються в системі комунікацій. Тому й діяльність соціальних працівників також пов'язана із необхідністю використовувати у своїй роботі візуалізовані засоби представлення інформації в електронній формі.

Сучасний фахівець соціальної сфери має глибоко усвідомлювати місце і роль професійної комунікації в соціальних процесах. Зокрема, неможливо усвідомити діяльність соціального працівника без застосування сучасних інформаційних технологій у процесі соціальної роботи.

Інтернет-простір є засобом формування специфічного різновиду комунікацій – Інтернет-комунікації. Сьогодні гостро постала проблема використання соціальних мереж, що на даний час поглинули увесь Інтернет-простір [2].

Сучасні науковці наголошують, що саме комунікація є найважливішим явищем глобального комунікативного суспільства, а не його економічна сфера, а соціум – це світ спілкування, у якому нові

інформаційні засоби стають найважливішими інструментами орієнтації людини у світі та у взаємодії людей між собою. Тому сьогодні дуже важливо забезпечити своєчасну і безперервну підготовку працівників соціальної сфери щодо роботи в Інтернеті, в мережових віртуальних співтовариствах тощо.

Комунікаційні можливості, які надає Інтернет (участь у проєктах, пошук необхідної інформації, листування, прослуховування музики, перегляд відео, спілкування у соціальних мережах, обмін медіа-файлами, ігри і т.д.), розкривають перед працівниками соціальної сфери безліч можливостей для самовираження й самореалізації. Також варто погодитися, що віртуальність забезпечує розширення пізнавальних практик, зростання значення візуального мислення, можна навіть говорити сьогодні про так званий «мозковий штурм» завдяки інформації, яка поширюється мережею Інтернет. Можна констатувати, що ресурси комп'ютерних комунікацій відкривають можливості для діалогу віддалених у просторі суб'єктів.

З огляду на те, що комунікативний процес не зводиться лише до обміну інформацією, а ще й передбачає трансформацію цієї інформації в соціально значущі індивідуальні, групові чи масові дії, то для соціального працівника якраз така трансформація і є головною метою дослідження, де сам комунікаційний процес становить лише нагоду для дослідження [3]. Соціальний працівник повинен бути знайомий з основними офіційними сайтами щодо своєї професійної діяльності. Так, наприклад:

<http://www.psyua.com.ua/> – сайт створений для професійної діяльності психологів та соціальних працівників/соціальних педагогів системи освіти. Даний сайт корисний не тільки цікавою та корисною інформацією для фахівців, але на ньому можна знайти законодавчу базу, інформацію про діяльність Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи системи освіти, оголошення про проєкти, звіти тощо;

<http://www.mlsp.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України, де розкриваються основні законодавчі

документи у сфері соціальної політики, що стосуються діяльності соціального працівника з різними категоріями населення;

<http://dsmsu.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства молоді та спорту України, де висвітлюється інформація про діяльність у сфері державної соціальної молодіжної політики (законодавчі акти, новини, оголошення та вакансії, контактна інформація, напрями діяльності, співпраця);

Звичайно, що подати аналіз та характеристику усіх сайтів неможливо. Так наприклад, існує велика кількість спеціалізованих сайтів, що об'єднують окремі категорії населення, які потрапили у складні життєві обставини чи мають психічні чи фізичні відхилення у розвитку, Інтернет-сторінки для обдарованої молоді, ВІЛ-інфікованих тощо.

Також є окремі сторінки соціальних інститутів, з якими може співпрацювати соціальний працівник: спеціалізовані служби, служби для сім'ї, дітей та молоді; служби у справах дітей, громадські організації різних регіонів України та за її межами. На цих сторінках соціальний працівник може віднайти здобутки їхньої діяльності, інформацію про заходи, які організуються, контактну інформацію, ряд послуг, які можуть надаватися ними, нормативно-правові документи, методичні рекомендації щодо різних видів діяльності у соціальній сфері тощо.

Сьогодні соціальні мережі стали основним засобом спілкування, підтримки, розвитку соціальних працівників, спільного пошуку, зберігання, редагування та класифікації інформації, обміном медіаданими. Скориставшись даними системами соціальний працівник може надсилати необхідну інформацію, проводити консультації, здійснювати просвітницьку роботу з різними категоріями населення, що потребують його підтримки, зокрема обдаровані діти, діти з особливими потребами, діти з неблагополучних та багатодітних сімей, сім'ї переселенців, люди похилого віку та інші. Найбільш часто використовуваними соціальними мережами та співтовариствами є «Фейсбук», «Інстаграм», «Телеграм», «Мій світ» та інші. Для більш

ефективної роботи соціальний працівник може створити власний спеціальний персональний веб-сайт, Інтернет-сторінку в соціальних мережах, електронну пошту тощо.

Соціальний працівник сьогодні має можливість брати активну участь у різних онлайн-режимах. За адресною спрямованістю повідомлень і часом реакції, відповіді на них розрізняють системи особистого й колективного листування; за часом реакції на відправлене повідомлення – системи інтерактивного спілкування (синхронного режиму зв'язку «on-line») й відстроченого (асинхронного режиму зв'язку «off-line»). Серед комп'ютерних систем підтримки міжособистісної комунікації виокремлюють такі їх типи:

1) інтерактивне особисте листування. До нього відносять чат (chat), коли повідомлення, що набирається одним із учасників діалогу, автоматично відображається і на моніторі іншого учасника, на яке він у такий самий спосіб відповідає, продовжуючи діалог;

2) відстрочене особисте листування. До нього належить електронна пошта (e-mail). Користувач набирає повідомлення і відсилає його адресату, який, отримавши його, за необхідності посилає відповідь;

3) колективне інтерактивне листування. Мається на увазі колективний чат, коли учасники колективного обговорення по черзі обмінюються репліками-повідомленнями;

4) відстрочене колективне листування. Основною його формою є електронні конференції (форуми). Повідомлення, що відсилається на конференцію, стає доступним усім її учасникам. Кожен учасник може відповісти на нього, підтримавши обговорення, а ще може ініціювати нові питання.

Вважаємо, що станом на сьогодні, особлива роль належить саме дистанційному навчанню, яке займає важливе місце щодо освіти соціальних працівників. Метою дистанційного навчання є забезпечення доступності та неперервності додаткової професійної освіти на засадах підвищення кваліфікації за місцем проживання фахівця. Звичайно, переваги дистанційного навчання полягають у його

індивідуальному графіку навчання, широкому полі для творчої самореалізації.

На сьогодні широкого вжитку набув один із найпоширеніших методів дистанційного навчання – вебінар. Цей термін утворено від слів «web» та «seminar» і застосовується для позначення різних онлайн заходів: семінарів, конференцій, дискусій, зустрічей, презентацій, а в деяких випадках – тренінгів та мережових трансляцій тих чи інших подій. У ході вебінару зв'язок між учасниками підтримується через Інтернет за допомогою встановленого на комп'ютері або спеціального веб-додатку [1]. Незважаючи на певні недоліки вебінарів (обмежена можливість у тренуваннях, особистий контакт, робота з особистими якостями, відсутність гарантії конфіденційності, не завжди висока якість зв'язку тощо) він має і свої переваги, такі як економія часу і коштів учасників та організаторів, масштабність аудиторії, доступ до різних допоміжних бібліотек, архівація (створення електронних курсів).

Надзвичайно важливий елемент електронної бібліотеки у соціальній сфері. Пізнавальна діяльність в Інтернеті являє собою пошук інформації як за ключовими словами, так і через перехід від одного гіпертекстового посилання до іншого – таке «ходіння» по посиланнях отримало назву «навігація». Сьогодні ефективний пошук інформації для соціального працівника пропонує використання можливостей широко представлених в Інтернеті спеціальних пошукових систем (наприклад: Google, ukr.net та ін.) [1]. При цьому в Інтернеті можна знайти інформацію абсолютно різного роду і якості: від монографій, наукових статей, періодичних видань і законодавчих актів до домашніх сторінок клієнтів. До теперішнього часу велике поширення на теренах "Всесвітньої павутини" отримали всілякі пізнавальні та освітні ресурси: Інтернет-енциклопедії та довідники, навчальні курси, електронні бібліотеки, мережові картинні і фотогалереї та ін.

Соціальний працівник повинен формувати свою електронну бібліотеку, яку він може накопичувати знову ж таки з різноманітних

сайтів, де можна скачати книги, методичні поради, рекомендації, посібники, програми, статті тощо.

Висновки. Отже, сучасні інформаційні технології виникають як спосіб вирішення протиріч між накопиченням та збільшенням об'єму знань з однієї сторони і можливостями та масштабами їх соціального використання, з іншої.

З однієї сторони, нові інформаційні технології виступають як засіб переробки знань в інформаційний ресурс суспільства, з іншої – це засіб реалізації соціальних технологій і перебудови їх в соціально-інформаційні технології, які вже безпосередньо використовуються фахівцями в соціальній сфері.

Таким чином, можна констатувати, що Інтернет у професійній діяльності соціального працівника набув такого розвитку, що став одним із найпотужніших різновидів комунікації і засобів впливу як на думки (свідомість), так і на дії індивідів та груп самих працівників соціальної сфери.

Список використаних джерел:

1. Вахула Б. Я. Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства *Вісник Львівського університету*. Львів, 2012. Вип. 6. С. 311–319.

2. Кондрашова С. А. Інформаційні технології в управлінні : навч. посіб. К. : МАУП, 1998. 136 с.

3. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 326 с.

4. Мельничук І. М. Формування професійної ідентичності майбутніх соціальних працівників в умовах тренінгу. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя : Вид-во Гуманітарного ун-ту «Запорізький інститут державного та муніципального управління», 2008. Вип. 48. С. 214–221.

5. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

Кузьма К. Б.
магістрантка групи мСП-17
факультету педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Лещук Г. В., к. п. н., доцент кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Насильство над дітьми спостерігається в різноманітних соціальних інститутах: сім'ях, садочках, школах, різних мікросередовищах, в яких можуть перебувати діти.

Сучасна соціальна педагогіка визначає насильство як соціально-психологічне явище, пов'язане із застосуванням фізичної сили чи психологічного впливу, що є протиправним волевиявленням особи чи групи людей над іншими.

Метою статті є висвітлення особливостей соціально-педагогічної роботи з профілактики насильства.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічну роботу в закладах освіти з профілактики насильства щодо дітей розглядають як вид соціально-педагогічної діяльності, що реалізується педагогічним колективом.

Соціально-педагогічна робота спрямована на попередження та своєчасне виявлення насильства, подолання та усунення факторів ризику насильства; систему заходів, спрямованих на надання